

podataka, 9. Radio i televizija, 10. Prerada metala, 11. Građevinstvo, 12. Planiranje i ekonomika.

Svaka tematska cjelina (lekcija) prezentirana je u tri teksta: 1. tekst, osim stručnih informacija, donosi mnogo informacija o zemlji — DR Njemačkoj, pa zbog toga ima visok udio leksika općeg jezika; 2. tekst je izrazito stručnog sadržaja, pa sadrži mnogo stručnog leksika; 3. tekst je razgovorni tekst i u njemu je podjednako prisutan opći i stručni leksik, kao i tipične razgovorne fraze.

Iza svakog od ukupno 36 tekstova nalazi se *Popis riječi uz tekst*, u kojem su riječi abecednim redom raspoređene po vrstama: imenice, glagoli, pridjevi prilozi, uz naznaku roda, odjeljiva prefiksa, često i rekciye te upotrebne fraze. Slijede *Zadaci uz tekst*, posvećeni razumijevanju teksta, pa vježbe pod naslovom *Rječnik, tvorba riječi*, u kojima se uvježbava upotreba riječi, odnosno njihova različita značenja, povezivanje riječi u rečenici, mogućnosti tvorbe slaganjem i izvođenjem, uz objašnjenja značenja najproduktivnijih sufiksa i polusufiksa za tvorbu imenica i pridjeva, te značenja prefiksa. Zatim dolazi kompleks vježbi pod naslovom *Sintaksa, morfologija*, u kojima se uz prethodno kratko objašnjenje o tvorbi i upotrebi određenih oblika, uz preglednu shemu, uvježbavaju tipične strukture koje se javljaju u jeziku u funkciji struke. Posljednja grupa vježbi ima naslov *Oblikovanje teksta*. Osnovni im je cilj ospozobljavanje studenata za samostalnu upotrebu jezika u različitim funkcijama. Tematski su vezane za prethodni tekst i idu postepeno od povezivanja rečenica u tekst do izrade različitih vrsta tekstova, kao što su: opis predmeta, opis procesa, uspoređivanje, definiranje, pisanje izvještaja, pisanje zapisnika, izricanje tvrdnje, suprotstavljanje, objašnjavanje, referiranje, ekscerptiranje.

Upravo takvo bogatstvo različitih vježbi, uz najnužnija teorijska objašnjenja, ovaj udžbenik čini posebno vrijednim, to više što se vježbe razlikuju i po težini, pa je nastavniku omogućeno da bira prema stupnju znanja svake grupe učenika, odnosno studenata. U tom smislu ovaj udžbenik može našim nastavnicima njemačkog jezika na nefilološkim, prije svega tehničkim fakultetima, a i na završnom stupnju srednjeg usmjerjenog obrazovanja, pružiti dragocjenu pomoć i poticaj pri izradi vježbi uz odabrani stručni tekst. Kao takva valja ga pozdraviti i preporučiti.

Zorica Vučetić

T. FABBRI, E. BALZANI: IL SEGNO VIVENTE

Pàtron, Bologna, 1972.

Ova gramatika je plod niza didaktičkih ispitivanja i zato je tradicionalno i novo skladno spojeno. Knjiga i nosi podnaslov »Od tradicionalne gramatike do modernih teorija«. Nastala je kao doprinos istraživanjima koja žele proučavati jezik na bazi psihološke analize njegova sadržaja. Metoda koju autori primjenjuju bazira se na pojmu funkcije riječi u govoru i smatra da studij gramatike nije prazna vježba ni mehaničko učenje pravila napamet, nego jaka motivacija

za razmišljanje o lingvističkim činjenicama, služeći se izravnim iskustvom književnih tekstova. Zato svako poglavlje (do desetoga) počinje proznim tekstem ili pjesmom modernih autora, što je vrijedan doprinos ne samo lingvističkom, nego i estetskom odgoju.

Što se tiče »gramatičkog dijela«, knjiga počinje prikazom kako se razvija misao u govoru i u rečenici, zatim, preko pojma ekspanzije (espansione), prelazi na proučavanje verbala (verbali), koji obuhvaćaju glagol, i nominala (nominali), koji se dijele u imenice, pridjeve i zamjenice, uvijek međusobno povezujući teme. Slijedi obrada modifikatora, tradicionalno član i prilog, i funkcionala, podijeljenih u prijedloge i veznike. Deseto poglavlje, koje se može shvatiti kao prijelaz na posljednja tri poglavlja, posvećeno je proučavanju triju ideja koje dominiraju na polju lingvističkog istraživanja na razini gramatike: struktura, funkcija i transformacija. Ta tri gledišta nisu kontradiktorna i nespojiva nego su komplementarna, jer omogućuju proučavanje jezika u njegovu najpotpunijem opsegu, preko postupaka analiza međusobno usko vezanih. U posljednja tri poglavlja, u kojima dominira pojam ekspanzije, nalazimo analitičko proučavanje dopuna imenice (to su atribut i apozicija) i glagola (to su direktni objekt, objektni predikatni proširak i različite dopune), jednostavne i složene rečenice. Na kraju knjige je gramatička sistematizacija s dodacima o figurativnom i poetskom jeziku, o normama stila i sintaksi novinarskog i reklamnog jezika, te bibliografski podaci. Deseto poglavlje je svakako najzanimljivije i treba se osvrnuti na njega. Autori prihvataju i primjenjuju na talijanski jezik postavke funkcionalne lingvistike A. Martineta. Ukratko opisuju prvu i drugu artikulaciju jezika; prva na semantičkom planu, jedinica koje je monem, a druga na glasovnom planu, jedinica koje je fonem; a moneme dalje analiziraju na lekseme ili semantičke moneme (npr. *brill* u *brillano*) i morfeme ili gramatičke moneme (koje čine prefiksi, sufiksi, nastavci). Zatim definiraju sintagmu koja je sastavljena od dva ili više monema, tj. od lingvističkih elemenata koji su na istoj razini i sintaktički ujedinjeni. Kao što u rečeničnom sklopu postoji grupa riječi koje vrše primarnu funkciju, tako i u svakom iskazu ili rečenici postoje bitne i prijeko potrebne riječi da bi se saopćila neka realnost. Ta grupa riječi je predikativna sintagma, a sastoji se od dva bitna elementa rečenice: predikata i subjekta, koji zajedno vrše primarnu funkciju. U svakom iskazu ili rečenici možemo imati druge riječi koje pridonose da se obogati i odredi predikativna sintagma. Te riječi, koje tradicionalna gramatika naziva dopunama (complementi), vrše funkciju ekspanzije; to je neprimarna funkcija. Znači, osim predikativne sintagme, u iskazu možemo imati autonomnu sintagmu koja je kombinacija dvaju ili više monema, a funkcija im ne zavisi od mesta u iskazu. Autonomna sintagma izražava neku ideju nezavisno od svojeg položaja u kontekstu rečenice, pa ako promijeni mjesto ili bude izostavljena, smisao se rečenice ne mijenja. Na primjer, *nella campagna* u rečenici *Tutto tace nella campagna*. Autori unose također neke osnovne postavke generativno-transformacijske gramatike. Tumače pojam površinske i dubinske strukture. Upravo princip transformacijske analize nam omogućuje da odredimo dubinsku strukturu, koja je jedina sposobna da osvijetli pravo značenje površinske strukture, tj. samo dubinska struktura je pertinentna za semantičku interpretaciju. Za ilustraciju uzimaju vrlo jednostavne primjere, npr. rečenicu: *Il quadro del nonno piace ai nipoti*, koja može imati dva značenja: a) Il nonno ha dipinto il quadro e questo piace ai nipoti i b) Il quadro rappresenta il nonno e questo piace ai nipoti. Kao što se vidi, dubinska struktura je

istakla subjektnu vrijednost (il nonno ha dipinto il quadro) i objektnu vrijednost (il quadro rappresenta il nonno) u iskazu. Slijedi pregled transformacija (unutar rečenice, nezavisnih rečenica u rečenični sklop, transformacija kod kojih se od eksplisitnih rečenica dobivaju implicitne itd.), s mnogobrojnim primjerima. Pročitavši sve primjere koje autori navode, opet nam se nameće zaključak da je gramatika uvijek bila transformacijska, a tek je GT-metoda stvorila naučnu teoriju i naučni aparat valjan da opiše operacije koje se vrše od dubinske do površinske strukture. To se poglavljje čituje vrlo jasnim i jednostavnim načinom izlaganja.

Ova je gramatika pomirenje tradicionalnih elemenata, koji se ne mogu zanemariti bez štetnih posljedica, i potreba novih teorija strukturalizma koji smatra da je jezik struktura solidarnih elemenata koji međusobno djeluju na razini sintakse, morfologije i fonologije. Budući da nova strujanja u lingvistici godinama nisu bila prisutna u talijanskim udžbenicima i gramatikama, ova je gramatika svakako veliki korak naprijed u uvođenju suvremenih lingvističkih postavki u školske udžbenike i u nastavu talijanskog jezika, što je rezultat velikog zanimanja koje posljednjih desetak godina talijanski lingvisti pokazuju za proučavanje evropske i američke lingvistike. Iako je gramatika namijenjena talijanskim školama i talijanskim učenicima, vrlo će dobro doći i našim nastavnicima koji predaju talijanski jezik kao strani jezik na svim stupnjevima nastave.

Milica Bukanica

Lj. Nestorov—B. Stanković

GRAMATIKA RUSKOG JEZIKA ZA OSNOVNU ŠKOLU
Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd

Komunikativnost kao osnovni princip suvremene nastave stranog jezika nameće nam praktične ciljeve u nastavi: usvajati i usvojiti strani jezik kao sredstvo komuniciranja u usmenom i pismenom vidu. Već od najranijeg stupnja učenja kod učenika razvijamo navike praktične i prirodne upotrebe jezika radi sporazumijevanja. U skladu s tim principom jezične se pojave uvode u nastavni proces ovisno o njihovoj komunikacijskoj vrijednosti, o njihovoj ulozi u neposrednom sporazumijevanju. Ovakvo učenje postaje za učenika zanimljivo jer on osjeća korist od svake naučene rečenice, svake riječi, svakog oblika koje može neposredno upotrijebiti da bi izrazio svoje misli, želje, pobude.

Ali takvo uvođenje jezičnog materijala ovisno o komunikacijskim potrebama krije u sebi i neke opasnosti: raščlanjeno i pojedinačno usvajanje jezičnih činjenica ne dozvoljava učeniku da sagleda sistem jezika u cjelini. Zbog toga se u nastavnom procesu povremeno mora provoditi sistematiziranje i uopćavanje ranije usvojenih izoliranih jezičnih pojava. Tako u uopćavanju, organiziranju u cjelinu odvojeno naučenih istorodnih pojava služe udžbenici gramatike koji se izdaju kao dio kompleta nastavnih materijala za pojedini stupanj obrazovanja.